

gyömöszöltessék. Végtére az a tétel, hogy az elévült követelés naturális obligációvá válik át, nem megdönthetetlen matematikai tétel, hanem inkább jogpolitikai szempontból fakadt célszerűségi állásfoglalás. A modern jogász helyesen cselekszik, ha a célszerűség, logika és igazságkeresés hármasságával a kezében, a gazdasági helyzet rendszerének függvényében keresi a helyes jogtételeket, tekintet nélkül az elméleti emlékekre.

Az összes jogvesztő és jogapasztó határidők felfogásom szerint nem törölhetik ki örökre a jogrendből azt, hogy egy jogositványt, vagy kötelezést tartalmazó joghelyzet fennállott. Ha célszerűségi szempontból a jogrendet nem is hagyjuk megbolygatni, de éppen célszerűségi szempontok szólnak amellett, hogy amennyiben a felek a jogapasztó és jogvesztő határidő eltelte után a jogosultságot és kötelezést előidéző joghelyzetre visszatérni kívánnak, a jogrend ennek útjába nem állhat. Áll ez a tétel minden irányban és így a konzervációs idők tekintetében is. Ha éppen analógiát keresünk, találó példa a többször hivatkozott szóbeli végrendelet esete. Ha a három hónap a végrendelezéstől kezdődőleg sikertelenül telt el, de az örökösök később a végrendelezést maguk részéről hatályosnak elismerik és annak betartására magukat kötelezik, nyilván irányadó lesz ezen elismerés a hagyatéki osztály tekintetében.

Esetünkben ha az egyébként hatálytalanná vált felmondást a bérló ennek ellenére elfogadja, semmi akadálya nem lehet, hogy akár, mint önálló kötelezés alapján a bérbeadó ezen elfogadás alapján a bérlemény kiűritését ne igényelhesse.

Dr. Ehrnthall Aladár.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Az angol jogforrások felosztása.¹⁾

A jogforrások felosztása nem tartozik ama kérdések közé a kontinensen, amelyeknek eldöntése különösebb nehézséget jelentene a jogászok számára, sőt azt mondhatjuk, hogy meglehetősen kifejeződött az a rendszer, amelyet a kontinens jogászai e kérdés tárgyalásánál általában véve elfogadnak. Ellenkező a helyzet az angol jogban, ahol a jogforrások felosztásának kérdése számos kontroverziát vet fel és az angoljogi szerzők három nagy csoportba oszthatók aszerint, hogy a jogforrások osztályozásánál milyen rendszert alkalmaznak.²⁾

Az első koncepció, amely talán a legismertebb, a jogforrá-

¹⁾ A budapesti kir. m. Pázmány Péter Tudományegyetem Magánjogi Szemináriuma kiadványsorozatában nemrégiben jelent meg ifj. dr. Szladits Károly „Az angol jog kútfoi“ c. műve. A kitűnő és a magyar angoljogi irodalom szempontjából hézagpótló munka 2. §-ának címe: „Az angol jog hármasság felosztása“. Az e §-ban tárgyalt kérdéshez kívánunk az alábbiakban néhány megjegyzést fűzni.

²⁾ Lásd: Lévy—Ullmann: Droit civil comparé, Paris 1936/37. 334. old.

soknak tradicionális hármás felosztásán nyugszik, a Common Law-t, a Statute Law-t és az Equity-t különböztetve meg az angol jog forrásaiként. Ezt a felosztást találjuk meg az angol jog egyik legklasszikusabb munkájának, a *Stephen's* „Commentaries” legújabb kiadásaiban (1922, 1925. és 1928.), amelyeknek sajtó alá rendezői az angol jogtudományak nem kisebb tekintélyei, mint Jenks, illetve Cheshire és Lawson. Ez a rendszer az angol jog kontinentális művelőinek körében is igen népszerű; így ezt a felosztást tette magáévá *Lévy-Ullmann*, a párisi egyetem jogi karának tanára és az angol jognak európai hírű szakértője „Le système traditionnel de l'Angleterre” című munkájában (1928), hazai irodalmunkban pedig ezt a felosztást fogadja el *ifj. Szladits* az ¹⁾ alatt idézett művében. Ez a felosztás sok — különösen történeti — jogosultsága mellett hatalmas nehézségekkel is kénytelen megküzdeni. A fő nehézség mindenesetre az, hogy a Common Law mellett a Statute Law és az Equity — különösen ez a legutolsó — nem említhetők mint elsőnek egyenértékű párdarabjai. Ezt azok is átérzik, akik egyébként az említett hármás felosztást fogadják el, így pl. *ifj. Szladits* helyesen jegyzi meg, hogy „a... Common Law az, amely a három közül a jog gerincét alkotja és teljesen önálló: a Statute Law és az Equity csak kiegészítő jogágazatok.”³⁾ Míg azonban tény az, hogy a Statute Law jelentőségben és volumenben egyre nő — és pedig a Common Law rovására — addig ugyanez az Equity-re nézve nem áll. Az Equity-nek a másik két ágazathoz viszonyított kisebb jelentőségének felismerése egyenesen odáig vezetett, hogy egyes szerzők, mint pl. *Maitland* „Sources of Equity” című munkájában (19. old.) határozottan elvetik azt a felfogást, amely szerint az Equity egyáltalában egy egységes jogágazatnak volna tekinthető; *Maitland* szerint az Equity szabályai csak „függelékek”, amelyek között „close connection”, szoros összefüggés nincsen.

Egy másik csoportot alkotnak azok a szerzők, akiknek az angol jogforrások felosztásánál alkalmazott rendszereik többé-kevésbé a kontinentális jogforrások osztályozásánál szokásos kategóriákhoz hasonulnak. Ilyen rendszert találunk *Sir John Salmond* „Jurisprudence” című művében (1902), aki a jogforrásokat öt csoportba osztja. Ezek: 1. „legislation”, amelynek terméke a „statute law”, 2. „custom”, melynek eredménye a „customary law”, 3. „judicial precedent”, melynek terméke a „case law”, 4. „professional opinion”, melyből ered a „juridic law” és végül 5. „agreement”, amely a „conventional law” forrása. Hasonló rendszert követ *Goadby* „An introduction to the study of law” című munkájában (1910) és ugyanebbe a csoportba kell sorozni *Allen* „Law in the making” (1930) című munkáját is, amelyben a tudós szerző „custom”, „precedent”, „equity” és „legislation” kategóriákba osztva tárgyalja az angol jogforrásokat. Igen érdekes az e csoportba sorozható *G. Keeton* rendszere is, aki „Ele-

³⁾ Id. m. 6. old.

mentary principles of jurisprudence“ (1930) című munkájában a jogforrásokat két csoportba osztja, megkülönböztetve: 1. „binding sources“ és 2. „persuasive sources“ csoportokat. Míg előbbi csoportba a „legislation“ és a „judicial precedent“ tartoznak, addig az utóbbi csoportot a „custom“, „professional opinion“, „religion“, „principles of morality and equity“ és „decisions of foreign Courts of Justice“ alkotják. Megjegyzendő, hogy e második csoportba tartozó szerzők többnyire a brit birodalom különböző egyetemén előadó professzorok, akik előadásaikban — amelyeknek az idézett művek gyakran csak összefoglalásai — túlmentek a szoros értelemben vett angol jogon, nem szorítkoztak a szigetország jogának tárgyalására, hanem fejtegetéseikben gyakran az általános jogelmélet terére jutottak; így a jogforrások tárgyalásánál is olyan rendszert igyekeztek konstruálni, hogy abba nemcsak az angol jogforrások, hanem a jogforrások általában is belefoglalhatók legyenek. Ez magyarázza meg az említett rendszereknek és a szokásos kontinentális kategóriáknak a hasonlatosságát; ugyanezen az alapon azonban egy kifogás is éri e rendszer híveit az ellenzék részéről és ez a kifogás az, hogy az egységes szemlélet kedvéért a sajátos angol szempontokat hanyagolták el, ami az angol jogforrások tárgyalásánál nem megbocsátható tévedés.

Ami végül a harmadik csoportot illeti, a fundamentum divisionis itt egy par excellence angol szempont, amely az írott és nem írott jog, a „written and unwritten law“ szembeállítására építi fel a jogforrások rendszerét. E csoport kiváló képviselője többek között *Sir Frederic Pollock* („First book of jurisprudence“, utolsó kiadás 1929.), itt kell említenünk *Sir William Holdsworth*-t („Sources and literature of English law“, 1925.), aki ezt a felosztást „leading division in the English law“-nak nevezi és e tekintetben az angol jogot a római joggal állítja párhuzamba; miként a Codex és a Digesta, úgy állanak szemben az angol jogban az írott törvények és az íratlan jog, mely utóbbi az ítéletekben, a jegyzőkönyvekben és a tudományos művekben kell fellelni, ill. azokból kihámozni. Megjegyzendő, hogy ez a rendszer is igényt tarthat a tradicionális jelzőre és e rendszer hívei felosztásukat oly régi tekintélyekre vezetik vissza, mint *Blackstone*, aki maga is tárgyalta a lex scripta és lex non scripta ellentétét. A legújabb szerzők közül ezt a rendszert követi *Montmorency*, a londoni egyetemen az összehasonlító jog tanára („Little system of England“) és különösen érdekes megjegyezni, hogy *Lévy-Ullmann*, akit a fentebbiekben már idéztünk és aki ugyancsak idézett művében még a „Common Law, Statute Law, Equity“ hármastette felosztást tette magáévá, legújabb előadásaiban szakított régi álláspontjával és a „written and unwritten law“ kettős felosztását fogadja el, amely szerinte: „... la véritable méthode, la méthode anglaise par excellence, celle dont nous trouvons l'idée directrice dans les livres spécifiquement anglais, destinés à faire connaître les sources du droit anglais sous leur aspect le plus anglais, à des lecteurs anglais...“⁴⁾

⁴⁾ Lásd ²⁾ alatt.

Az utolsónak említett tudós szerző újabb állásfoglalása legjobban mutatja, hogy kérdésünk még korántsem tekinthető eldöntöttnek és az angol jogforrások felosztásának problémája ma is foglalkoztatja az angol és kontinentális jogászokat. Magunk részéről nem szándékozunk e helyütt állást foglalni atekintetben, hogy e három rendszer közül melyik tekinthető a legtökéletesebbnek és az angol jogforrások speciális természetének legmegfelelőbbnek; ha e kérdésben valaha is megegyezés fog létrejönni a három táborba szakadt tudósok között, annak mindenesetre elsősorban a szigetország jogászai között kell megtörténnie és nézetünk szerint a kontinens jogásza e tekintetben egyelőre csak a szemlélő szerepére lehet utalva. De a szembenálló álláspontokról tudomást szerezve a vitás kérdés egészét látnunk mindnyájunkat érdekelhet és jelen sorokkal ezt a célt kívántuk szolgálni.

Dr. Zajtay Imre.

ÜGYVÉDSÉG — JOGÉLET

A párisi nemzetközi ügyvédkongresszus.

A Nemzetközi Ügyvédunió 1937. évi szept. hó 15—18.-án tartotta VIII. kongresszusát Párisban, amelyen az Országos Ügyvédszövetséget, mint kiküldöttek, *dr. Czigler István* és *dr. Komarnicki Roman* budapesti ügyvédek képviselték, akikhez, mint a küldöttség titkára, *dr. Gervai József* csatlakozott.

A kongresszus az ügyvédségnek Franciaországban bírt politikai és társadalmi súlyának megfelelően, igen ünnepélyes formák között zajlott le és üléseit a Palais de Justice-ben a Cour de Cassation dísztermében tartotta.

A megnyitó ülésen maga *Vincent Auriol* igazságügyminiszter elnökölt mindvégig és nagyszabású megnyitó beszédében méltatta a kongresszus jelentőségét. Nagyhatású beszédet mondott a megnyitó ülésen *Peau*, a semmitűsék polgári osztályának elnöke, akinek beszédében érdekes volt — a mi jogi felfogásunknak mindenesetre idegen — azon megállapítása, hogy a revolutio a gall életszemléletnek megfelelően a jogi evolutio természetes formája. *Sarran* főtitkár jelentéséből ki kell emelnem azt a fejezetet, amelyben melegen és nagy kegyelettel emlékezett meg harasztosi Király Ferencről és az Unióban kifejtett munkásságáról.

A párisi világkiállítás a kongresszusra természetesen igen sok külföldi résztvevőt vonzott és így az ülések, amelyek mindenkor plénumban és nem bizottságban folytak, mindvégig igen népesek voltak és azokon úgyszólván az összes delegátusok állandóan résztvettek a kongresszus munkájában.

A kongresszuson 20 nemzet delegátusa vett részt, a legszámosabban természetesen Franciaország volt képviselve, *Jean Appleton*, az Unio tiszteletbeli elnöke vezetésével és Belgium, amelynek delegációjában — *Henri Jaspar*, volt belga miniszterelnökkel. az élén —